Cenn@d

GORFFENNAF 2 2025 YN CYNNWYS *Y GOLEUAD* A *SEREN CYMRU* RHIF 227

‘Gadewch i’r plant ddod ataf fi’

Mae’n debyg bod yr adnod ‘Gadewch i’r plant ddod ataf fi a pheidiwch â’u rhwystro, oherwydd i rai fel hwy y mae teyrnas nefoedd yn perthyn’ yn Efengyl Mathew yn gyfarwydd i ni i gyd. Ond hawdd gellid holi y dyddiau hyn: pa gamau rydyn ni’n eu cymryd i’w gwahodd a’u croesawu atom? Ydyn ni wir am weld plant swnllyd a’u teuluoedd yn ein gwasanaethau wythnosol? Faint o ystyriaeth ydyn ni’n ei rhoi i’w croesawu a gwneud yn siŵr eu bod yn teimlo’n gartrefol a chyffyrddus yn ein plith mewn oedfa? Ydi’r hyn a wnawn mewn oedfa arferol yn apelio at blant?

Mae’n debyg y bydd llawer yn ystyried eu bod yn cyflawni eu dyletswydd at waith plant drwy’r Ysgol Sul neu glwb plant, neu efallai drwy gyfarfod plant mewn ysgol. Fodd bynnag, prin iawn yw’r plant a welir mewn oedfa y dyddiau hyn, a gan amlaf, wedi sgwrs sydyn gan y gweinidog ar y dechrau, a rhannu adnod o bosib, byddant yn mynd allan i’r festri ar gyfer y gweithgarwch plant sydd wedi ei drefnu ar eu cyfer. Mae cynlluniau fel Llan Llanast a Chwarae a Chredu yn ceisio pontio’r gagendor rhwng gwaith plant a gwasanaethau’r capel, ond fel arfer digwyddiadau misol neu dymhorol yw’r cyfarfodydd hyn.

Ar ymweliad ag eglwysi yn Genefa yn ddiweddar cefais fy nghyflwyno i ‘Eglwys y Plant’, sef eglwys fechan, mewn hen ysgoldy lle bu John Knox yn gweinidogaethu am dair blynedd, wedi ei lleoli’r drws nesa ac yng nghysgod cadeirlan fawreddog Sant Pedr. Mae’r eglwys wreiddiol ar y safle yn mynd yn ôl i’r 6ed ganrif, ond yna wedi ei defnyddio fel ysgoldy Protestannaidd ac wedi ei henwi erbyn hyn ar ôl John Calfin. Mae’n eglwys sy’n dal i gadw ei chysylltiadau ag Eglwys yr Alban, ac mae gweinidog

(parhad ar y dudalen nesaf)

Cymanfa Gyffredinol EBC yn Llandudno, 7–9 Gorffennaf
Tudalen 3

O’r byd a’r betws
Tudalen 4

Walter Brueggemann yn addoli
Tudalen 8

'Gadewch i'r plant ddod ataf fi'

(parhad o dudalen 1)

Albanaidd yn dal yn weithredol yno, yn bugeilio cynulleidfa fechan o Albanwyr oedrannus. Ond yn y blynyddoedd diwethaf hyn trawsnewidiwyd y prif gapel yn ofod croesawgar i blant, a bob Sul daw llond capel o blant a'u teuluoedd ynghyd ar gyfer oedfa i bob oed. Braf oedd gweld dwy eglwys hollol wahanol i'w gilydd yn rhannu yr un gofod.

Menter gan yr Eglwys Efengylaidd Ddiwygiedig yn y Swistir, sef y prif enwad Protestannaidd yn y wlad, oedd hon. Mae ganddynt ddiacon a gweinidog llawn amser yn gweithio yno, yn trefnu oedfaon wythnosol ac yn bugeilio'u praidd o deuluoedd yn y ddinas.

Wrth gerdded i mewn i'r eglwys, mae'r croeso yn amlwg, gydag ysgafnder a lliw a digon o olau'n llifo i mewn drwy'r ffenestri lliw cyfoes. O fynd drwy'r drws, mae yna fwrdd isel, efo diodydd a bisgedi i bawb sy'n cyrraedd, a murlun mawr o blentyn yn estyn croeso. Mae corff y capel yn ofod mawr ac agored, gyda chadeiriau symudol, ond yr ochrau wedi eu cadw fel 'capeli ochr' bychain. Mae yna gornel ar gyfer Godly Play (Chwarae a Chredu yn Gymraeg) sy'n rhoi cyfle i blant glywed a bod yn rhan o'r stori drwy symud y cymeriadau bach pren o gwmpas yr olygfa. Drws nesa, yn y capel bach arall, roedd yna le i weddïo, drwy weithgareddau gweddi, neu gyfle i wrando neu fyfyrio'n dawel. I blant sy'n hoff o dawelwch a llonyddwch roedd yna di-pi gweddi oedd yn cynnig dihangfa o sŵn y lle.

Roedd gofod drws nesa ar gyfer crefft, â digon o opsiynau creadigol. Nid casgliad blêr o daflenni lliwio, ond cyfle i greu calon weddi liwgar, paentio colomen bren ar Sul y Pentecost, neu greu fflam dân liwgar allan o wydr.

Ond mae'n debyg mai'r hyn oedd yn fwyaf traddodiadol oedd ffurf y prif wasanaeth. Cawsom gyfle i ymuno mewn oedfa ar ddydd Llun y Pentecost. Diddorol oedd sylwi bod y ddinas yn cadw Llun y Pentecost fel dydd Gŵyl Banc, gyda'r siopau a'r atyniadau fel amgueddfeydd i gyd ar gau. O'r croeso cychwynnol hyd at gyhoeddi'r fendith, roedd pob dim yn troi o gwmpas y plant, ond mewn ffordd oedd yn hwylus a braf i oedolion ymuno hefyd. Cafwyd cyflwyniadau gweledol, o adeiladu tŵr Babel allan o flociau i greu golygfa'r Pentecost gan ddefnyddio papur ffrwydrol i ddangos y fflamau tân.

Dau beth a hoffais oedd cloc calendr eglwysig yn dangos y Suliau gwahanol a llinell amser Feiblaidd oedd yn rhoi'r stori mewn trefn amseryddol. Roedd cyfle i blant ddod ymlaen a throi'r clociau hyn fel defod wythnosol. Mae'n dipyn o gamp trefnu oedfa i blant heb iddi ymddangos yn blentynnaidd – ond dyna y llwyddwyd i'w wneud. Roedd llawer o feddwl wedi mynd i greu'r gofod – o sicrhau digon o fyrddau a chadeiriau i bob oed, toiledau addas, addurniadau chwaethus a digon o amrywiaeth o weithgareddau addas at anghenion plant a'u teuluoedd.

Go brin y gwelwn gapeli Cymru'n efelychu'r esiampl hon, ond mae'n debyg y gallem i gyd gymryd camau bychain er mwyn gwneud i blant deimlo'n gartrefol a chyfforddus. Yn ail ran yr erthygl hon, a gyhoeddir yn fuan yn *Cenn@d*, ceir syniadau ymarferol ar yr hyn y gellid ei wneud i drawsnewid ein mannau addoli ni i fod yn fwy hygyrch a chroesawgar i blant a theuluoedd.

Aled Davies

Oedfa Flynyddol Ilston – Bro Gŵyr

Cynhelir yr oedfa **wrth adfeilion Eglwys Ilston, Cwm Illtyd, Gŵyr**.

Os bydd y tywydd yn anffafriol, fe'i cynhelir yn Neuadd y Sgowtiaid (yr hen ysgol) gerllaw.

Bydd yr oedfa yng ngofal y Parchedig Rob Nicholls, gyda chefnogaeth a chyfraniad gan eglwysi a gweinidogion lleol ac yn dechrau am **2 o'r gloch**

Sadwrn, 19 Gorffennaf 2025

Croeso i bawb!

Cymanfa Gyffredinol EBC yn Llandudno, 7–9 Gorffennaf

Dydd Llun nesaf, 7 Gorffennaf, fe fydd cynrychiolwyr o lysoedd ac adrannau'r eglwys yn dod ynghyd i drafod a dathlu ein gwaith, ein gweinidogaeth a'n cenhadaeth.

O ran trefn y Gymanfa eleni, byddwn yn parhau fel y gwnaethom y llynedd i ddathlu ein gweinidogaeth a'n cenhadaeth ar y pnawn Llun, cyn adrodd ar waith Bwrdd y Gymanfa a sefydlu ein Llywydd etholedig, Glynis Owen, ddydd Mawrth. Byddwn yn cloi ein trafodaethau a'n gweithgareddau erbyn cinio dydd Mercher. Dymunwn yn dda i Glynis ac i Aneurin wrth iddynt baratoi eu hunain ar gyfer y Gymanfa. Gwahoddwn chi i weddïo gyda ni y byddwn yn profi'r Arglwydd yn agos atom wrth i ni dreulio amser yng nghwmni ein gilydd ac wrth i ni wahodd eraill o Gymru a'r byd i ddathlu, hysbysu, annog, ac i rannu gyda ni.

Cafodd pawb ohonom a fynychodd ein cynhadledd ar adeiladau: 'Beth yw ystyr y meini hyn?' ym mis Ebrill flas ar y croeso sydd yn ein haros yng Nghapel Gloddaeth, Llandudno. Diolchwn i bawb sydd wedi bod yn paratoi yn lleol yno ac am bob paratoad gan y swyddogion a staff swyddfa'r Gymanfa er mwyn gwneud y cyfan yn bosibl. Diolch am gefnogaeth ac ymroddiad cymaint ohonoch yn lleol i hyrwyddo achos Iesu Grist yn ein dydd ninnau,

Cyflwynwn y poster hwn gyda gwahoddiad cynnes i bawb ymuno yn y cyfarfodydd cyhoeddus hyn yn Llandudno neu ar Zoom. Edrychwn ymlaen i'ch gweld chi yno.

Nan Powell-Davies
Ysgrifennydd Cyffredinol EBC

Llun: Richard Rogerson (Creative Commons)

EGLWYS BRESBYTERAIDD CYMRU

CYFARFODYDD CYHOEDDUS / RHITHIOL

Y GYMANFA GYFFREDINOL
7-9 Gorffennaf, 2025
Eglwys Gloddaeth, Llandudno

DYDD LLUN, 7 GORFFENNAF

4:00pm

GWASANAETH CYMUN A CHOFFÂD
I Bregethu: Parchg. Robert O. Roberts, BSc, BD, Morfa Nefyn

5:15pm

ADDOLIAD A DATHLIAD O'N GWEINIDOGAETH A'N CENHADAETH:
O dan arweiniad Band a'r Ysgrifennydd Cyffredinol

DYDD MAWRTH, 8 GORFFENNAF

11:30am

DARLITH Y GYMDEITHAS HANES
Darlithydd: Parchg Athro D Densil Morgan, BA, BD, DPhil, DD, FLSW

Testun:
'Beth sydd gan Emrys ap Iwan i'w ddweud wrth yr unfed ganrif ar hugain?'

5:30pm

ARAITH YMADAWOL Y LLYWYDD
Y Parchg O Aneurin Owen, BD, DipACC, Llansannan

TROSGLWYDDO'R LLYWYDDIAETH
Miss Glynis M Owen, BA, Caerdydd

DYDD MERCHER, 9 GORFFENNAF

11:30am

Y DDARLITH DAVIES

Darlithydd: Parchg Eleri Edwards, BA, BTh

Testun:
'Fy nhaith mewn cenhadu a gweddio'

YR HOLL GYFARFODYDD I'W CYNNAL YN DDWYIEITHOG AC YN RHITHIOL
Cyfeirnod: 894 6342 9647 Passcode: 907057

O'r byd a'r betws

Iran a breuder ein byd

Prin fod modd i'r rhelyw ohonom amgyffred sut mae gwleidyddiaeth fyd-eang yn gweithio. Bydd blaenoriaethau a dyheadau gwledydd unigol yn chwilio am fanteision economaidd dros wledydd eraill, gan geisio sicrhau mantais i'w trysorlysoedd eu hunain. Mae datganiadau Mr Trump dros y chwe mis diwethaf wedi mynnu sylw holl wledydd byd, wrth iddo hawlio bod yr Unol Daleithiau wedi bod ar eu colled yng nghyd-destun y farchnad â gwledydd byd. Bu ei rethreg wrth drafod pob gwlad yn ddirmygus, hyd yn oed yn haerllug, heb ddeall hanfod geiriau fel tegwch a chyfiawnder. Cyhoeddwyd fod y wlad fwyaf grymus yn y byd eisiau mwy o rym, a'r economi gryfaf yn y byd eisiau mwy o gyfoeth. Bydd hyn yn golygu fod gwledydd eraill yn gwanhau ac yn dlotach o'r herwydd.

Bu ei drafodaethau parthed y rhyfel rhwng Rwsia ac Wcráin yn fodd o chwilio am gyfleoedd i'r Unol Daleithiau elwa'n economaidd wrth drafod heddwch yn y gyflafan arswydus honno, ac roedd ei gynigion i ddatrys y rhyfel erchyll yn Gaza yn ymdrech i gywain manteision i'w goffrau ei hun. Prin y bu iddo ddangos cydymdeimlad gyda thrigolion llawr gwlad Wcráin na Gaza. Cytundebau masnachol yw popeth iddo. Mae'n rhyfedd, onid yw, iddo oreuro ei ddatganiadau o ddiolchgarwch i bawb, gan gyfeirio at fendith Duw, am lwyddiant yr ymosodiadau ar dair o ganolfannau niwclear Iran. Dyma'n union ei rethreg wrth hawlio mai ewyllys Duw a'i harbedodd, pan saethwyd ato yng nghyfnod yr ymgyrchu yn yr etholiad arlywyddol y llynedd. Prin oedd y sôn am y sawl a fu farw oherwydd y fwled a saethwyd tuag ato.

Mae'n haws dilyn ymresymiad Mr Netanyahu yn ymosod ar beiriant rhyfel yn Iran, nid bod hynny'n ffordd o sicrhau gwir heddwch yn y Dwyrain Canol chwaith. Nid oes modd i ni gyfiawnhau hyn. Teyrnasiad ar sail ofn yw meddylfryd felly, gyda'r trechaf yn filitaraidd yn gosod amodau heddwch. Onid felly y bu hi erioed? Bydd pob rhyfel yn chwalu a lladd. Bydd y lluniau a rennir o Gaza, Wcráin ac Iran yn dangos adeiladau wedi'u dymchwel a theuluoedd yn galaru. Onid adwaith y sawl sy'n darllen y deuydd y wasg neu'n edrych ar adroddiadau'r cyfryngau gweledol, mewn gwledydd digyswllt, fydd crychu wyneb, twt-twtian yn ddideimlad a throi i'r dudalen nesaf yn y papur neu droi'r teledu i sianel arall a gwylio opera sebon neu rywbeth yr un mor ddibwys?

Gallwn gyffredinoli drwy ddweud fod gwleidyddiaeth ac economïau byd yn frau ac ansefydlog, ac y bydd y proffwydi tywydd gwleidyddol yn cynnig math o ddansoddiad posibl, fel pe bai hynny'n grefft hollbwysig. Mae pob rhyfel yn gadael chwalfa yn ei sgil, a bydd yr unigolion galarus hynny yn byw fel ffoaduriaid yn eu gwledydd eu hunain, tra bydd ffocws y cyfryngau newyddiadurol yn troi at y digwyddiad nesaf. Beth bynnag fydd canlyniad y stormydd erchyll hyn, bydd angen cymorth ar bob cymuned i ailadeiladu, nid yn unig y cartrefi, ond y strwythurau cymdeithasol sydd wedi eu chwalu. Tu hwnt i hynny, bydd angen cymorth i'r amddifad a'r gorthrymedig i ddarganfod eu bywydau eto.

Beth a wnawn ni? Wrth gwrs, bydd modd cyfrannu at yr apeliadau dyngarol, a gallwn weddïo am heddwch wrth ddarllen adroddiadau'r papurau newydd, neu wylio'r bwletinau teledu. Gallwn godi sgyrsiau gyda'n cyfeillion a'n cydnabod a dangos cydymdeimlad gyda'r rhai y mae eu byd a'u bywydau wedi'u chwalu. Mae estyn dwylo dros y môr yn dechrau gyda'n dwylo ni, drwy gyfrannu'n ariannol, drwy weddïo'n ddifrifol a dwys, a thrwy uniaethu â'r dioddefwyr a'r galarwyr ar bob ochr i'r rhyfeloedd hyn.

Gweddïwn:
Drugarog Dduw, cyflwynwn ger dy fron y dioddefwyr sy'n byw ac yn ofni y gall y taflegrau rhyfel chwalu eu cymdogaethau'n fwyfwy yn ystod y dyddiau nesaf. Eiriolwn dros y bobl hyn ynghanol eu harswyd a'u hofnau. Gweddïwn am heddwch yn y gwledydd sy'n profi rhyfel nawr, ac y gwêl y filitariaeth a gwleidyddion pob gwlad anfadwaith dinistriol pob taflegryn. Deisyfwn lwyddiant i'r ewyllys gymodlon ym mhob gwlad, ac y daw ysbryd y Samariad Trugarog i gerdded yr heolydd a welodd anfadwaith y treiswyr oll. Yn enw Iesu. Amen.

Denzil I. John

Eglwys Bresbyteraidd Cymru

Henaduriaeth Arfon

Cydlynydd pontio rhwng eglwysi ac ysgolion cynradd (Cydlynydd Eg-sgol) ardal Is-Gwyrfai (Groeslon/Llanwnda yn bennaf, Gwynedd)

Oriau: 35 awr yr wythnos
Cytundeb: 3 blynedd yn y lle cyntaf, gyda'r 6 mis cyntaf yn gyfnod prawf
Cyflog: Band 29–33 (£30,949–£32,859) ar raddfa cyflog EBC a bydd cyfle i ymuno â Chynllun Pensiwn EBC

Lleoliad: Gweithio hybrid, hyblyg: gall fod yn gyfuniad o leoliadau megis eglwys benodol, ystafell gymunedol, wrth ddesg mewn ysgol neu gweithio o adref. Bydd gofyn ichi weithio o leoliadau eraill o bryd i'w gilydd.

Mae'r swydd hon yn amodol ar ddatgeliad DBS manwl a dau eirda boddhaol.

Mae gofyniad galwedigaethol Cristnogol a'r iaith Gymraeg yn berthnasol ar gyfer y swydd hon.
Am fwy o wybodaeth, ac am ffurflen gais, cysylltwch ag:
e-bost – swyddfa.office@ebcpcw.cymru
Ffôn: 02920627465

Dyddiad cau: 25 Gorffennaf, 4pm

Ymddeoliad Archesgob Cymru, y Parchedicaf Andrew John

Pnawn Gwener, 27 Mehefin, cyhoeddwyd datganiad gan yr Archesgob:

> Annwyl ffrindiau,
> Ysgrifennaf atoch i gyhoeddi fy ymddeoliad fel Archesgob Cymru heddiw. Byddaf hefyd yn ymddeol fel Esgob Bangor ar Awst 31. Mae wedi bod yn llawenydd enfawr i wasanaethu yn yr Eglwys yng Nghymru ers dros 35 mlynedd. Ni allaf ddiolch digon i chi am y fraint o weithio wrth eich ochr chi er mwyn ein Gwaredwr Iesu Grist. Hoffwn ddiolch yn ddidwyll i glerigwyr a chynulleidfaoedd yr esgobaeth wych hon cyn i mi ymddeol a byddaf mewn cysylltiad eto am y ffordd y gallai hyn ddigwydd. Diolch i chi, a boed i Grist roi llawenydd a thangnefedd i chi wrth gredu. +Andy

Mewn ymateb, dywedodd Esgob Llanelwy, y Gwir Barchedig Gregory Cameron, ar ran Mainc yr Esgobion:

> Wrth i'r Archesgob Andrew gyhoeddi ei ymddeoliad heddiw fel Archesgob Cymru a'i ymddeoliad fel Esgob Bangor maes o law, mae Mainc Esgobion yr Eglwys yng Nghymru am fynegi ein diolch gwresog am ei wasanaeth i'r Eglwys yn ystod ei weinidogaeth.
>
> Mae Andy wedi cysegru dros bum mlynedd ar hugain o'i fywyd i weinidogaeth ordeiniedig yn yr Eglwys yng Nghymru, ac mae wedi gwasanaethu gydag ymroddiad ac egni i gyhoeddi'r Efengyl Gristnogol a denu pobl at ffydd ddyfnach yn Iesu Grist. Mae wedi rhoi cymaint er lles yr Eglwys yng Nghymru. Mae bellach yn ildio'i gyfrifoldebau sylweddol, a hynny yn yr un ysbryd ag sydd wedi nodweddu ei wasanaeth dros y degawdau hyn.
>
> Rydym yn cynnig diolch diffuant iddo, ac yn ymrwymo i'w gadw ef a'i deulu yn ein gweddïau ar yr adeg hon ac yn y dyddiau i ddod.

Mae nifer o negeseuon wedi diolch am ei ysbryd ecwmenaidd ac am ei gydweithio hapus â'r traddodiadau ffydd eraill yng Nghymru. Gwnaeth lawer i geisio ysbryd cymodlawn, gan annog cydweithio ar bob lefel. Ymatebodd Cynan Llwyd ar ran Cytûn ar y cyfryngau cymdeithasol gan ddweud: 'Mae Cytûn yn diolch am weinidogaeth yr Archesgob Andrew. Drwy gydol ei arweinyddiaeth daeth ag ysbryd ecwmenaidd cynnes a greddfol, gan adeiladu cyfeillgarwch gwirioneddol ar draws yr enwadau.' Rhannodd y Cyngor Ysgolion Sul hefyd eiriau o werthfawrogiad, 'Bu'r Archesgob Andrew yn gefnogol iawn i waith y Cyngor gydol y blynyddoedd a braint fu cael cyfle i gydweithio ar sawl project Cymraeg arloesol, gan gynnwys cyfrol *Llwybr Cadfan* a fydd yn cael ei chyhoeddi yn ystod yr wythnosau nesaf.'

Diolch i Siôn Aled am yr englyn hwn:

Arweinydd uwchlaw'r weniaith – a'r actio
  rhyw Gymreictod diffaith,
 Archesgob ddaliodd obaith
 a dal gwerth cenedl ac iaith.

Dymunwn fendith Duw ar Andrew a Naomi i'r dyfodol, ac i'r Eglwys yng Nghymru ynghanol cyfnod o geisio olynydd mewn cyfnod anodd. Ymrwymwn i weddïo dros aelodau a chlerigwyr Esgobaeth Bangor, gan ddymuno arweiniad a bendith Duw arnynt yn y cyfnod cyfnewidiol hwn.

Aled Davies

Dathlu'r 25 - Llongyfarch Huw a Nan

Fel cyd-olygyddion *Cenn@d,* dymuna Aled a Marian longyfarch Huw a Nan Powell-Davies ar ddathlu 25 mlynedd yn y weinidogaeth. Dyma'r hyn a gyhoeddwyd ganddynt yn mwletin yr ofalaeth yr wythnos hon. Diolch am gyfraniad clodwiw y ddau ohonynt i waith yr ofalaeth a'r deyrnas yn ehangach.

Gwneud syms – cyfrif ein dyddiau
Dros 1200 o bregethau a gwasanaethau
Dros 1200 o ddosbarthiadau Beiblaidd a chyfarfodydd gweddi
100 o chwarteri blwyddyn a thymhorau
25 mlynedd
140 o angladdau aelodau (Bethesda) / 35 yn Soar
100+ bedydd yn yr ofalaeth i gyd (84 Bethesda)
40+ priodas yn yr ofalaeth (30 Bethesda)

Dyma rai o'r rhifau moel y mae modd cael gafael arnyn nhw a'u hamcanu dros y cyfnod a aeth heibio rhwng Mehefin 2000 a Mai 2025.

Ynghanol magu tri o blant, a gweld cenhedlaeth newydd eto'n codi, fe dreuliasom 25 mlynedd yn eich plith yn yr Wyddgrug a Soar ac 20 mlynedd yng nghylch Treffynnon.

Wedi disgwyl amdanom am flwyddyn, fe gawsom gwblhau ein hyfforddiant yn Aberystwyth a symud o'r Bala i'r Wyddgrug ym mis Mai y ganrif newydd, a dechrau ein gweinidogaeth ym mis Mehefin. Roedden ni yn ein 20au bryd hynny, a bellach wedi cyrraedd ymhell i'n 50au!

'Treuliasom ein bywyd fel chwedl' yw dyfarniad y Salmydd ar y blynyddoedd a aeth heibio fel y gwynt – fel pe byddai rhywun yn adrodd stori (90:9 BWM).

Cawsom freintiau mawr yn eich plith wrth rannu yn y dwys a'r anodd a'r llon a'r gwefreiddiol, a gweld Duw yn bendithio ei bobl. Bu'n fraint fawr gael cyfrannu o Air y Bywyd yn gyson ichi a phregethu drwy'r efengylau a'r rhan helaethaf o'r Testament Newydd, heb sôn am yr Hen. Cawsom geisio arweiniad Duw inni efo'n gilydd mewn gweddi o gwmpas ei Air yn ein cartrefi ac yn gyhoeddus (Actau 20:20).

Mae ein diolch yn aruthrol ichi am bob anogaeth a chydweithio ar y daith.

Ond y diolch yn fwy i'r hwn sydd piau'r gwaith, ac am i'w ddaioni a'i drugaredd ein canlyn hyd yma a'n cynnal yn ei waith (Salm 23:6). Ef sy'n maddau inni ein holl fethiannau ac yn rhoi inni galon ddoeth i wneud yn fawr o'n dyddiau (Salm 90:12). Ganddo Ef mae'r holl adnoddau ysbrydol i'n nerthu o ddydd i ddydd ac i ddal ati. (Effesiaid 1:3)

Rhown ddiolch am yr olyniaeth o weinidogion a gweithwyr yn yr ardal yr ydym ynddi. Dim ond dros dro ac am gyfnod mae pob un ohonom yn cael ein galw a'n cynnwys yn rhan o'r cynhaeaf mawr. Gwahoddwn chi i weddïo y bydd Arglwydd y cynhaeaf yn parhau i anfon gweithwyr i'w gynhaeaf ac i godi ac arddel rhai yn ei waith drwy gyfrwng y Gymraeg yma yn Sir Fflint.

Huw a Nan

Llyfr y Pregethwr

Yn ystod y tymor hwn byddwn yn astudio Llyfr y Pregethwr gyda'n gilydd dan arweiniad y Parch. Ddr Alun Tudur, gan ddefnyddio cyfrol y diweddar Gareth Lloyd Jones, *Dehongli Bywyd Ruth a Llyfr y Pregethwr* yn ganllaw.

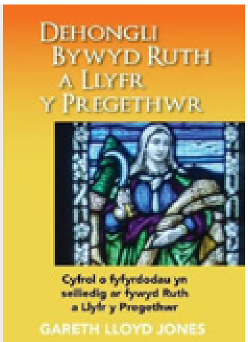

Astudiaeth 19: Cynghorion Terfynol

Llyfr y Pregethwr 11

Cymysgedd o anogaeth a myfyrdod yw rhan olaf Llyfr y Pregethwr. Yma ceir nifer o argymhellion (11:1–2, 6, 9–10 a 12:1–7) yn gymysg â darnau mwy myfyrgar. Pwysleisia eto yr angen i fyw a gweithredu yn y presennol. Mae hynny'n cynnwys manteisio ar bob cyfle i fwynhau bywyd oherwydd ni wyddom beth a ddaw.

Anogaeth i fentro

Fel yn achos llawer o adnodau eraill y llyfr, mae ystyr 11:1–2 yn annelwig. Un esboniad o'r anogaeth yn yr adnod gyntaf ar i'r darllenydd 'fwrw' ei 'fara ar wyneb y dyfroedd' yw mai cyngor ydoedd i farsiandwr ddefnyddio'r fasnach dramor i werthu a phrynu stoc. Byddai llogi llong i fynd â'i nwyddau i farchnadoedd ym mhellafoedd daear gan ddod â nwyddau eraill yn ôl adref yn broffidiol i'w fusnes.

Ond, yn ôl y dehongliad traddodiadol, galwad yw'r ddihareb i sylweddoli cymaint yw'r wobr i'r sawl sy'n effro i sefyllfa'r anghenus. Trwy rannu ei gyfoeth ag eraill sy'n dioddef, caiff yr haelionus y boddhad o dderbyn eu gwerthfawrogiad am wneud gwahaniaeth i'w bywyd. Dyna neges y Pregethwr: nid yw daioni byth yn mynd yn ofer.

Mae'r esboniad o 11:2 yn dibynnu ar yr hyn a benderfynwyd ynglŷn ag ystyr yr adnod flaenorol. Os mai'r farchnad fyd-eang yw'r cefndir tebygol, ceir yma gyngor i'r sawl sy'n dewis manteisio arni i fentro llogi amryw o longau: 'Rhanna dy gyfran rhwng saith neu wyth'. Pe bai un llong yn suddo mewn storm, byddai ei nwyddau yn ddiogel yn y lleill.

Ond mae'r un egwyddor yn berthnasol mewn achos o elusengarwch. I'r sawl sydd am rannu ei amser, ei dalent a'i eiddo ag eraill mewn cyfyngder, mantais fydd dewis amryw o bobl i roi iddynt, fel bod mwy nag un ar gael i dalu'r pwyth yn ôl pe byddai angen. Oherwydd ni ŵyr neb 'pa drychineb a ddaw ar y ddaear' (8:2).

Mae'r adnodau dilynol (11:3–6) yn ymhelaethu ar ddirgelwch y bydysawd a therfyn gwybodaeth dynolryw. Gellir dibynnu ar gael tywydd addas i hau a medi, ac eto mae byd natur uwchlaw pob ymdrech i'w ddofi (8:8). Ofer disgwyl am ddyfodol delfrydol ar draul y presennol. Ni ddylai neb osgoi gwneud yr hyn sy'n angenrheidiol yn y gobaith o gael yr holl atebion.

Dirgelwch arall yw datblygiad plentyn yn y groth. Ni all neb ddirnad 'sut y daw bywyd i'r esgyrn yng nghroth y feichiog' (11:5), er i hyn ddigwydd i bob creadur byw. Ond nid yw anwybodaeth yn arwain at ymgadw rhag cenhedlu plant. Mae'r un peth yn wir mewn amaethyddiaeth. Mae'r awdur yn cynghori'r amaethwr i 'hau ei had yn y bore' a pheidio 'â gorffwys cyn yr hwyr' (11:6). Gall hyn olygu un ai weithio'n ddiwyd drwy'r dydd neu hau ddwywaith ym mhob tymor, yn gynnar ac yn hwyr, er na ŵyr neb beth fydd y canlyniad. Nid oes gan ddynoliaeth obaith gwybod bwriad Duw.

Dymuniad y galon

Mae cyngor y Pregethwr i'r ifanc yn dechrau gyda rhagarweiniad byr yn 11:7–8: 'Pleser i'r llygaid yw gweld yr haul'. Ni all neb wadu mor ddymunol yw edrych allan ar y byd ar fore braf. Mae'r un peth yn wir am fore oes. Dyletswydd dyn, petai'n byw yn hen, yw dal gafael ar bleserau ei blentyndod, gan gofio bod cyfnod hir yn y bedd yn ei aros.

Wrth gynghori gŵr ifanc i wneud yr hyn a fynno, 'rhodia yn ôl dymuniad dy galon a'r hyn a wêl dy lygaid' (11:9), mae'n amlwg nad oes gan y Pregethwr unrhyw broblem gyda dyheadau dynol. Ond onid yw'r agwedd hon yn annog anufudd-dod i Gyfraith Duw? Yn ôl y Gyfraith, dyletswydd Israel yw cadw 'holl orchmynion yr ARGLWYDD' a pheidio â 'phuteinio trwy fynd ar ôl y pethau y mae eich calonnau a'ch llygaid yn chwantu amdanynt' (Numeri 15:39).

Cyngor i bobl Ifanc

Sylwer ar y defnydd a wna'r awdur o'r modd gorchmynnol: 'bydd lawen … bydded iti fwynhad … rhodia … symud' (10:9–10), i ddatgan ei gymeradwyaeth o gael pleser yn ystod llencyndod. Mae'n fater o frys, oherwydd daw'r cyfnod maith yn Sheol, lle nad oes na mwynhad na llawenydd, ar warthaf pob un yn fuan iawn.

Mae dilyn dymuniad y galon hefyd yn fater o egwyddor, oherwydd dyna ewyllys Duw, fel y gwelsom eisoes yn 9:7. Ond trwy'r cwbl rydym yn atebol i Dduw am ein hymddygiad.

Nid dweud a wna'r Pregethwr fod ieuenctid yn ofer neu'n ddisynnwyr, ond dweud ei fod 'fel cysgod yn mynd heibio' (Salm 144:4; gw. hefyd Job 7:16). Rhaid taro'r haearn tra bo'n boeth.

Be 'dych chi'n feddwl?

1. Sut fyddech chi'n dehongli adnod 11:1? Dyma gyfieithiad beibl.net: "Bydd yn hael a rhannu dy gynnyrch – ac ymhen amser fe gei dy dalu'n ôl."
2. Pa mor hawdd yw byw i heddiw, byw yn y presennol, a pheidio â phoeni am y dyfodol?

BBC radio cymru

Caniadaeth y Cysegr
Sul, 6 Gorffennaf, am 7:30yb a 4:30yp
Amrywiaeth o emynau yng nghwmni Delyth Wyn Davies

Oedfa Radio Cymru
Sul, 6 Gorffennaf, am 12:00yp
Oedfa dan ofal Siân Meinir, Penarth

Cliciwch ar y poster uchod er mwyn gweld yr adnoddau sydd ar y wefan, neu ewch i www.gair.cymru

Hanes arlunydd, arloeswr, curadur, prifathro – a llawer mwy

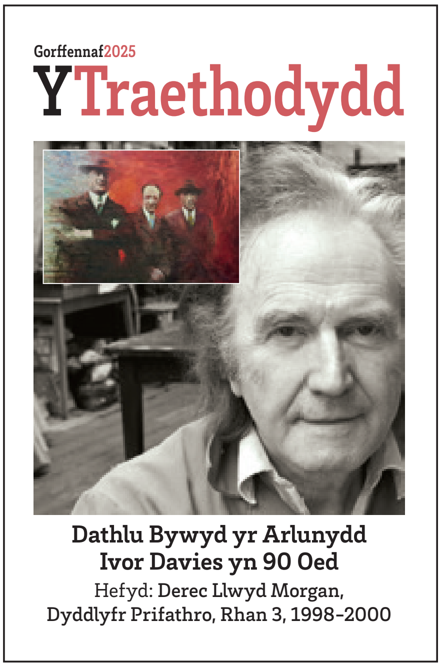

Yn ysgrif agoriadol rhifyn Gorffennaf 2025 o'r *Traethodydd*, 'Cerdded Llwybrau Cymru, Cyd-ddyn a Christ', mae'r Athro E. Wyn James yn cyfarch yr arlunydd Ivor Davies ar gyrraedd ei 90 oed. Arlunydd a chanddo broffil cydwladol yw Ivor – neu Ifor – Davies, yn frodor o Benarth, ger Caerdydd, sydd wedi bywiogi'r bywyd celfyddydol yng Nghymru er diwedd pumdegau'r ganrif ddiwethaf. Cawn yma arweiniad hylaw i'w yrfa yn y Swistir a'r Alban, a sonnir am ei arddangosfeydd yn Tsieina a'r Dwyrain Canol, a dywedir iddo ddychwelyd i Gymru ddiwedd y saithdegau pan oedd brwydr yr iaith yn poethi. Daeth tynged a hunaniaeth Cymru yn gynyddol bwysig iddo, ac adlewyrchwyd hynny yn ei ddarluniau. Daeth i werthfawrogi o'r newydd y gynhysgaeth Anghydffurfiol a gafodd yn blentyn ac yn llanc yng nghapel Bethel, Penarth, lle y'i magwyd. Mae llawer iawn mwy na hynny yn yr ysgrif gynhwysfawr hon, ac mae'n fraint gan *Y Traethodydd* roi lle iddi ac ymuno yn y dathlu.

Llenor a hanesydd o Deal, Caint, yw John Harding, awdur cyfrol bwysig ar Griffith Jones, Llanddowror, a gyhoeddwyd gan Wasg Prifysgol Cymru yn ddiweddar, ond sy'n fwy hysbys i ddarllenwyr *Y Traethodydd* fel awdur straeon byrion. Yn ei ysgrif 'Griffith Jones a Phriodasau'r Barwnigion', mae'n defnyddio hanes priodas rheithor Llanddowror â Margaret, chwaer y barwnig Syr John Philipps, Castell Pictwn, i enghreifftio sut y gallai rhai o dras isel fel Griffith Jones, oedd yn fab ffarm, godi yn gymdeithasol trwy briodi i mewn i'r bendefigaeth dirol. Mae'n ddarlun difyr o ddeinamig cymdeithasol oedd yn bwysig ar y pryd.

Yn 'Cymdeithas, Bro ac Adferiad' mae Eurwyn Wiliam yn tafoli cyfraniad y diweddar Trefor M. Owen i astudiaethau gwerin Cymru. Ysgolhaig tawel a bonheddig oedd Trefor Owen; graddiodd mewn daearyddiaeth ac anthropoleg yn Aberystwyth o dan E. G. Bowen ac Alwyn D. Rees, cyn symud i Brifysgol Caeredin a dysgu ei grefft yn astudio'r bywyd cymdeithasol ar Ynys Uist. Ar ôl cael amryw o swyddi yng ngholegau Prifysgol Cymru, bu'n olynydd i'r Dr Iorwerth C. Peate yn bennaeth yr Amgueddfa Werin yn Sain Ffagan. Tueddai ei natur ddiymhongar i guddio aruthredd ei gyfraniad i astudiaethau gwerin yng Nghymru, a da yw cael yr astudiaeth gyfoethog hon ohono. Bydd yr ail ran yn ymddangos yn rhifyn yr hydref.

Gwn y bydd darllen mawr ar drydedd rhan 'Dyddlyfr Prifathro wrth ei Ewyllys', sef atgofion hynod fywiog a gafaelgar Derec Llwyd Morgan o'i gyfnod yn llywio Coleg Prifysgol Cymru, Aberystwyth, yn negawd olaf yr hen ganrif a thu hwnt. Y blynyddoedd 1998 hyd 2000 yw rhychwant y rhan hon o'r dyddiadur, a'i chynnwys yr un mor ddadlennol â'r rhannau blaenorol. Bydd rhan olaf y Dyddlyfr, a fydd yn mynd â'r stori hyd at ei ymddeoliad yn 2004, yn gweld golau dydd yn rhifyn yr hydref. Bydd y cwbl gyda'i gilydd yn ddogfen hanesyddol o bwys.

Bardd y rhifyn hwn yw Robert Lacey a'i adolygwyr yw Katie Gramich a Gruffydd Aled Williams, y naill yn trafod golygiad Diane Pritchard-Jones o ddramâu coll Kate Roberts, a'r llall yn trafod *Yr Enwog Bererinion*, sef golygiad Meg Elis o astudiaeth orchestol ei mam, y ddiweddar Mari Ellis, o fywyd a gwaith 'yr hen bersoniaid llengar'. Rhwng popeth mae'r rhifyn hwn yn un cynhwysfawr a diddorol iawn.

Yn ôl ein harfer, anogwn ffyddloniaid *Cenn@d* nid yn unig i ddarllen *Y Traethodydd* ond i'w brynu a'i archebu. Gellir gwneud hynny trwy gyfrwng y wefan www.ytraethodydd.cymru. Dilynwch ni hefyd ar Drydar ac ar Facebook. Y golygydd yw'r Dr D. Densil Morgan (d.d.morgan@pcdds.ac.uk), Y Gilfach, Ffordd y Gogledd, Llanbedr Pont Steffan, SA48 7AJ. Am fanylion ynghylch ei archebu, cysylltwch â Rhian Melhuish (rhian.melhuish@ebcpcw.cymru), Swyddfa Eglwys Bresbyteraidd Cymru, 81 Heol Merthyr, Yr Eglwys Newydd, Caerdydd, CF14 1DD.

Taith aelodau Cefnddwysarn

Plas Glyn y Weddw, Capel y Beirdd a Gwesty'r Afr yng Nglan Dwyfach oedd cyrchfan ein taith eleni. Ac roedd gweld yr arddangosfeydd yn Llanbedrog, y capel arbennig tu draw i Roslan a chael canu emyn Robert ap Gwilym Ddu: 'Mae'r gwaed a redodd ar y groes' yno, a'r swper wedyn yn y gwesty yn iechyd i'r enaid. Diolch i Heulwen Rowlands am drefnu ac i bawb ddaeth ar y daith.

Rai blynyddoedd yn ôl gwnaeth rhywun (digapel, gallwch fentro) sylw digon smala am aelodau capeli yn mynd ar deithiau fel hyn, yn enwedig ar y Sul, a gofynnwyd i'r Parch. D. R. Thomas, y diwinydd arbennig hwnnw, am ei farn. 'Yr wyf yn gryf o'u plaid,' meddai. 'Mae'n gyfle i gydfwyta a chymdeithasu, a beth sy'n fwy gwaraidd na hynny?' Ac fe ddyfynnodd o gerdd Omar Kkayyam: 'A jug of wine, a loaf of bread and Thou'. Dwi ddim yn meddwl bod angen esbonio i ddarllenwyr *Cenn@d* symboliaeth y tri gwrthrych yn y dyfyniad.

Elfyn Pritchard

Diolch i Eilir Rowlands am y llun

Walter Brueggemann yn addoli

Roedd yn braf gweld *Cenn@d* (11 Mehefin), trwy erthygl Guto Prys ap Gwynfor, yn rhoi sylw i farwolaeth yr Athro a'r diwinydd Walter Brueggmann yn 92 oed ar 4 Mehefin wedi oes faith a chyfraniad aruthrol (dros 100 o gyhoeddiadau – 40 yn gyfrolau swmpus) i'r ffydd Gristnogol. Roedd ymhlith y mwyaf o'r diwinyddion a bontiodd ddwy ganrif. Ond fel y dywedodd Guto roedd ei gyfraniad yn llawer mwy na disgleirdeb ei ysgolheictod. Cyflwynodd a dehonglodd y proffwydi a'u neges radical i'r graddau iddo ddod yn llais proffwyd i'w oes – y gwir yn erbyn y grymus (*truth to power*), a'r Gair sy'n dinistrio'r graig.

Roedd Walter Brueggmann yn llawer mwy nag ysgolhaig. Fe gafodd ef a'i frawd eu hordeinio gan eu tad, oedd yn Almaenwr, ac er na chafodd Walter ofal eglwys bu'n gofalu am eglwys fechan United Church of Christ, lle roedd yn addoli'n gyson. Roedd hynny mor bwysig iddo ac fe fyddwn yn barod i ddweud efallai'n bwysicach na'i waith fel Athro ac academydd.

Yn y ddau goleg lle bu'n gwasanaethu, Eden a Colombia, yr oedd yn rhan o draddodiad y colegau i offrymu gweddi cyn dechrau'r ddarlith. Fe gafodd nifer o'm cenhedlaeth innau yr un profiad. Roedd hynny'n bwysig iawn i Brueggmann, ond yr oedd y weddi draddodiadol, sef 'Bydded ymadroddion fy ngenau a myfyrdod fy nghalon ...' yn gwbwl annigonol iddo. Roedd am i'r weddi ar y dechrau, neu weithiau ar y diwedd, fynegi grym a goleuni'r neges. Byddai paratoi darlith yn golygu paratoi gweddi fyddai'n daearu'r Gair yng nghenhadaeth yr eglwys ac yn efengyl i'r dydd. Yn ddiweddarach, fe fyddai'n caboli, yn cywiro ac yn cynllunio'r weddi er mwyn ei chyhoeddi mewn cyfrol neu gylchgrawn at ddefnydd addoli. Wn i ddim faint o'r gweddïau a gyhoeddwyd, ond mae gen i ddwy gyfrol ohonynt ac maent yn atodiad allweddol i sawl rhan o'r Beibl a thymhorau'r eglwys. Er mai'r Hen Destament oedd ei faes arbenigol, mae'r gweddïau'n cynnwys holl gyfoeth y Gair.

Dyma'r cyfrolau sy'n ganolog i weledigaeth broffwydol Brueggmann y byddai Dietrich Bonhoeffer ei hun wedi cael ei galonogi wrth eu darllen yn ei gell. Roedd Brueggmann yn credu mai 'y ffordd yr ydym yn gweddïo ac yn addoli yw'r ffordd yr ydym yn credu'. Cyfrol sy'n cyfoethogi ac yn gwreiddio ein cred yn ein haddoli yw'r Beibl; felly y daeth y Beibl i fod ac felly y mae'n parhau'n air byw. Dyna pam na ddylai ein haddoli fyth fod yn ddiflas nac yn unffurf, nac yn taro yr un tant yn barhaus, ond yn hytrach yn adlewyrchu 'y stori fawr gyfan' y rhoddodd Brueggmann ei fywyd iddi.

Tu hwnt i'm cylch cysurus
(Darllen Jeremeia 23)

Yr ydym ym mhlith y rhai a alwyd –
wedi clywed ac wedi ymateb.
Yr wyt wedi ein cyrraedd
ym mannau dwfn ein bywyd
ac mewn ufudd-dod, fe dystiwn
i'r gwirionedd am ein dynoliaeth fregus.

Diolchwn am yr alwad –
am faich yr alwad
sy'n llawn risg,
am lawenydd y geiriau a roddwyd i ni
gan dy ysbryd bywiog, creadigol
ac am y newydd a ddaw weithiau o'n geiriau.

Yr ydym wedi bod
yng nghyngor Dy ysbryd sy'n galw
ac felly fe wyddom rywfaint
o'r gwirionedd sydd i'w ddatgan.

Ond yr ydym hefyd yn llawn
o'n dychymyg ein hunain,
ac weithiau mae ein dychymyg
yn adlewyrchu ein llwfrdra,
ein parodrwydd i blesio,
a'n hawydd am hunan-les.

Yr ydym, yn aml iawn,
yn gymysg oll i gyd
o'r gwir broffwyd i'r llais anwadal,
o'th alwad am gyfiawnder
a'n dyhead ninnau am lonyddwch.

Dyma ni, felly, fel yr ydym,
yn gymysg, ond yn ffyddlon,
yn gyfaddawd, ond yn unplyg,
yn ansicr, ond yn driw i Ti.

Defnyddia ni a'n doniau
er mwyn Dy newydd-deb
sy'n gwthio tu hwnt i unrhyw beth
y gallwn ei ddychmygu na'i ddweud;
yr ydym yn diolch am y geiriau a roddir i ni,
ond yn diolch mwy am y Gair
sy'n dod yn gnawd yn ein plith.

Walter Brueggmann, o'r gyfrol *Prayers for a privileged people* (Abingdon Press, 2008)

Pryderi Llwyd Jones

Cyhoeddir *Cenn@d* ar y cyd gan Eglwys Bresbyteraidd Cymru ac Undeb Bedyddwyr Cymru.
Oni nodir yn wahanol, nid yw barn cyfranwyr *Cenn@d* yn cynrychioli barn swyddogol Eglwys Bresbyteraidd Cymru nac Undeb Bedyddwyr Cymru. Gallwch anfon eich cyfraniadau / gohebiaethau / ymholiadau at:
huw@cennad.cymru | aled@ysgolsul.com
www.cennad.cymru CennadCymru @CennadCymru